

A. KAUKIENĖ-JAKULIENĖ

LIETUVIŲ KALBOS *a*-KAMIENIAI VEIKSMAŽODŽIAI*

ė

Tiek baltų, tiek ir kitose indoeuropiečių kalbose veiksmažodžių su šakniniu **ē* (lie. *ė*) labai maža. Šio tipo lietuviškųjų pavyzdžių įvairiuose šaltiniuose rasta tik 8¹:

a) pagrindiniai (3) –

1) *bėgti* : la. *bēgt*, pr. *begeyte* „bėkite“, rus. tarm. *бечь*, ukr. *бічу*, gr. *φέβομαι* (gal dar toch. A *pkānt* „nutolęs“ ir hindi *bhāgna* „bėgti“, žr. ПЯ AD 207) – ide. **bhegʷ-* „bėgti, vengti“;

2) *ėsti* : la. *ēst*, pr. *īst(wey)*, jotv. *ezd* „valgyti“, rus. *есть*, got. *itan*, sva. *ezzan*, lot. *edere*, osk. *edum*, s.air. *ithim*, gr. *ἔδειν*, skr. *ádmi*, arm. *utem*, het. *edmi* (*e-it-mi*), toch. A *nātsu-* (*n-ed-t*) „mirti iš bado“ – ide. **ed-* „valgyti, ėsti“;

3) *sėsti* : la. *sēst(iēs)*, pr. *sīdons* „sėdęs“, jotv. *sid* „sėdėti“, serb. *sjěsti*, got. *sitan* „sėdėti“, lot. *sīdere*, gr. *ἕζομαι* „sėdžiu“, skr. *sīdati* „sėdi“, arm. *nstim* „sėdžiu“ – ide. **sed-* „sėsti, sėdėti“, plg. dar. toch. A *se-*, B *sai-n* „atsiremti, atsišlieti“.

Visi trys pagrindiniai veiksmažodžiai yra bendri baltams ir turi atitikmenų giminiškose kalbose: *ėsti* ir *sėsti* – visose indoeuropiečių šeimos grupėse; kiek mažiau giminaičių turi *bėgti*.

b) tarminiai (3) –

1) *kėsti* „ketinti, norėti“ LKŽ V 645 [Ko ans kėt tos mergos žanyties, dėl ko ne kitos? J. Ką pakėto, tą netrukdoms nuveikė. J. (S. Dauk.)]: lie. *kėsti* „plėsti“ < **(s)ket-* „griebti, siekti“ BEE 77-81, plg. dar sl. *chwat-*, *chyt-*, žr. LEW I 247.

2) *pėkšti* „rėkti (apie paukščius)“ LKŽ IX 753 (Viščiukas pėkšta, ėsti nor J.),

3) °-*sėkti* „rėžti, graviruoti“ LKŽ XII 348 [... Įskapė (įrašė, paraštėje – įsėkė) raštą BB]: s.sl. *sěkti*, *sěkq̃*, v.air. *ēiscid* (**in-sek-*) „atkerta“, lot. *seco*, *-āre* „nupjauti“ – ide. **sek-* „pjauti, rėžti“, plg. dar vardažodinius vedinius sva. *segansa* „dalgis“, alb. *shat* „kirtiklis“.

* Tęsinys

¹ G. Uljanovas prie šio tipo pavyzdžių pateikia *žėbu* || *žėbmi* ir *lėtu*, tačiau, iš kokių šaltinių jie paimti, nenurodo (žr. OHB 68).

Iš tarminių veiksmažodžių tik *sėkti* turi neginčytinus atitikmenis kitose indoeuropiečių kalbose. Jei jis nebūtų žinomas vien iš J. Bretkūno raštų (prūsicizmas?), jį galima būtų skirti prie pagrindinių veiksmažodžių (tam neprieštarauja ir jo fonomorfoliginė struktūra bei semantika, žr. toliau). Veiksmažodžio *kėsti* kilmė nėra tokia aiški, o *pėkšti* atitikmenų giminiškose kalbose neturi.

c) nereguliarieji (2):

1) *lėšti* „aprinti, atlyžti“ (Atlėša širdis nuo supykimo, t.y. atsileidžia, atlyžta J. Lėšta šaltis, t.y. prėksta, prėskiau šala J.); Šaknis **lē(i)-*, plg. *léisti, lėnas* (LEW I 359–360),

2) *°(-)k(ē)zti* „kiek išsipūsti, išbrinkti“ LKŽ V 678 [Pilvas pakėjo J. Jabl. (Žem.)]; plg. *kėžti* „t.p.“

Nereguliarieji veiksmažodžiai atitikmenų giminiškose kalbose neturi.

1. Esamojo laiko kamienas

§ 2. Pagrindiniai veiksmažodžiai greta *a*-kamienių dar gali turėti atematinų, *ia-* ir *sta-* kamienių formų:

bėga // bėgti

ėda // ėst(i) [ė(d)ma] // ėsta(?) // ėdžia

sėda // sėsti // sėsta // sėdžia

a) **Atematinės formos.** Gausiausiai vartojamos veiksmažodžio *ėsti* atematinės formos. Raštijos paminkluose – K. Daukšos Postilėje, Sumoje evangelijų, Mor-kūno Postilėje, K. Sirvydo raštuose ir Mažosios Lietuvos autorių darbuose jos užfiksuotos greta tematinių. Rytinėse ir pietinėse tarmėse dar ir dabar vartojamos atematinės (tik 3 a., pvz., *ėst(i)* Zt.) ar kontaminacinės tematizuotos formos, rodančios buvusio atematinio tipo pėdsakus (pvz., *ėma, ėdma*; abi formos LKŽ tik nurodytos kaip antraštinės, tačiau nepaliudytos iliustraciniais sakiniais).

Matyt, atematinės formos nuo seno buvo įsigalėjusios rytinėje ir pietinėje Lietuvos dalyje (K. Sirvydo raštuose jos dominuoja). Pietvakarinėse tarmėse atematinės formos buvo vartojamos siauriau. Kai kurių ML autorių darbuose užfiksuotos vien tematinės formos (net J. Bretkūno raštuose tematinės formos dažnesnės už atematinės). Pastebėtina, kad žemaičių tarmėse nėra jokių šio veiksmažodžio atematinų formų pėdsakų.

Veiksmažodžių *sėsti* ir *bėgti* atematinės formos daug retesnės. Iš raštijos paminklų atematinų veiksmažodžio *bėgti* formų rasta tik S. Chilinskio biblijoje ir Knygoje nobažnystės; forma *bėgmi* (22x) greta *bėgu* (40x) nurodoma ir P. Ruigio žodyne. Atematinė forma **sėmi*, rodos, niekur neužfiksuota, o formų *sėdmi* ir *sėst(i)* rasta P. Ruigio žodyne ir S. Chilinskio biblijoje. Dabartinėse tarmėse atematinės veiksmažodžio *bėgti* formos nevartojamos, *sėsti* – labai retos [pvz., Bėginėdami

ėsti (valgo) anas, nesėsti LD 350 (Zt)], o *sėst(a)* tipo formos sunkiai atribojamos nuo *sta*-kamienių ir bus apžvelgtos toliau.

b) *sta*-kamienės formos. Veiksmažodžiams *ėsti* ir *sėsti* LKŽ nurodomos gretutinės antraštinės formos *ėsta* ir *sėsta*. Kadangi tarmėse tokios formos paprastai vartojamos be galūninio *-a*, jas galima interpretuoti dvejopai: laikyti tematizuotomis atematinėmis formomis (Z LD 350, S AV 103) arba gretutinėmis semantiškai diferencijuotomis *sta*-kamienėmis formomis (ar net savarankiškais žodžiais).

Veiksmažodžio *ėsti* pilnoji 3a. forma *ėsta* (su galūniniu *-a*), rodos, niekur neužfiksuota. LKŽ autoriai, matyt, ją atstato iš sutrumpintos 3 a. formos *ėst* Zt. Vargu, ar toks atstatymas turi pagrindo, nes šio tipo tematizuotos kitų asmenų formos nevartojamos (to krašto tarmėms labiau būdingos kontaminacinės tematizuotos formos, kilusios iš 1 a. su apibendrintu galūnės *m – ė(d)ma, -am, -at* (žr. § 2a). Todėl sutrumpėjusią formą *ėst* derėtų laikyti atematine, o pilnąją atstatyti tik su galūniniu *-i*.

Veiksmažodžio *sėsti* forma *sėst(a)* vartojama rytinėse ir pietinėse tarmėse (su galūniniu *-a*) ir žemaičių tarmėse (be galūninio *-a*). Žemaitiškoji *sta*-kamienė forma vartojama retai (greta įprastinės *a*-kamienės) ir turi specifinę reikšmę „grimzti, slūgti, leistis“. Tokią pat reikšmę dažniausiai turi ir rytinių tarmių formos, tačiau gali reikšti ir aktyvų veiksmažodį „tūpti; lipti ant arklio ir pan.“ Todėl tarminė forma *sėst(a)* greičiau interpretuotina kaip *sta*-kamienė. Tiesa, rytinėse tarmėse ji galėtų būti ir atematinės kilmės, tačiau tuomet būtų lauktinos tokio tipo kontaminacinės formos kaip **sėdma* [plg. *ė(d)ma*], o tokių formų nėra niekur užfiksuota.

c) *ia*-kamienės formos. Greta *ėda* ir *sėda* tarmėse ir raštijos paminkluose pasitaiko ir *ia*-kamienių šių veiksmažodžių formų.

LKŽ forma *ėdžia* nenurodyta, tačiau tokių formų sporadiškai teko išgirsti rytinėse tarmėse, be to, 1 a. forma *ėdžiu* (greta *ėdmi*) žinoma F. Hako žodyne.

Forma *sėdžia* gana dažnai vartojama greta *sėda* rytinėse ir pietinėse tarmėse, be to, 1 a. *sėdžiuos* pateikta G. Neselmano žodyne. Visi LKŽ pateiktieji tarminiai pavyzdžiai reiškia aktyvų, valingą veiksmažodį: Veselninkai užsėdžia, neįleidžia jaunųjų... Vdžg. ... už stalo užsėdžia... Mšk. Nuo kalno šikine laiko (vežimą arklys), sėdžias net ir laiko Ob.

§ 3. Tarminių ir nereguliariųjų veiksmažodžių *a*-kamienės esamojo laiko formos kelia kai kurių abejonių.

Veiksmažodžio *sėkti* esamojo laiko formų nėra užfiksuota. Antraštinė forma *sėka* (su klaustuku) LKŽ sudarytojų, matyt, atstatyta pagal būtojo laiko formą *įsėkė* (esamasis laikas galėtų būti ir *sėkia*). Tiek šakninį *ė* (galėtų būti ir *e*, nes J. Bretkūnas grafiškai *e* ir *ė* neskyrė!), tiek ir *a*-kamienę esamojo laiko formą iš dalies patvirtintų ir sl. *sėkq*. Tiesa, LKŽ yra pateikta ir *o*-kamienė būtojo laiko forma (*Šie baimingi mislijimai į širdį jos mylimojo sūnaus baimingai įsėko* prš.), turinti

visai kitą reikšmę – „įstrigo, įsmigo“. Reikšmių santykis tarp *sėkė* ir *sėko* toks pat, kaip ir, pvz., tarp *smeigė* ir *smigo*, todėl greta *o*-kamienės būtojo laiko formos, matyt, reikėtų atstatyti *sta*-kamiene esamojo laiko formą **sėksta* ir laikyti abu pavyzdžius atskirais darybiškai susijusiais žodžiais.

Formos *kėta*, *lėša* ir *pėkšta* LKŽ nurodytos tik iš vieno šaltinio – J. Juškos žodyno; jame neretai nurodoma tokių įvairių ir gana keistų to paties žodžio formų, kad norom nenorom galima imti abejoti jų patikimumu (be to, *pėkšta* galima interpretuoti ir kaip *sta*-kamiene formą). Forma *kėza* LKŽ pateikta kaip antraštinė, tačiau nepailiustruota nė vienu pavyzdžiu (įsidėmėtina, kad tarmėse plačiau vartojamas sinonimas *kėžta* esamajame laike yra *sta*-kamienis).

§ 4. Pagrindinių veiksmažodžių atitikmenys latvių kalboje turi tokią esamojo laiko struktūrą:

-a : *bėgu*

-a // atem.: *ēdu* // *ēmu*

-ia // atem.(?): *sēžu* // *sēstu*

Veiksmažodžio *bēgt* vartojamos vien *a*-kamienės formos. Veiksmažodžiai *ēst* ir *sēst* greta tematinių formų tarmėse turi atematinio asmenavimo relikto. Tiesa, la. *sēstu* galima laikyti ir *sta*-kamiene (plg. lie. panašaus tipo formas), tačiau LVGr 726 augšzemniekų 3 a. *sēst* kildinamas iš **sēst(i)*; *ia*-kamiene forma *sēžu* yra norminė, o senoji *a*-kamiene, rodos, niekur nebevartojama.

§ 5. Veiksmažodžių *ēsti* ir *bēgti* atitikmenys prūsų kalboje neturi esamojo laiko formų, iš kurių būtų galima daryti išvadas apie jų morfologinę struktūrą. Veiksmažodžio *sēsti* esamasis laikas prūsų kalboje yra intarpinis: *sindats*, *syndens* „sėdįs“ (plg. sl. *sedq* > rus. *сяду*, lenk. *siąde*)².

§ 6. Kaip lietuvių ir latvių tarmėse, taip ir kitose indoeuropiečių kalbose nagrinėjamųjų veiksmažodžių atitikmenys labai skiriasi.

a) Veiksmažodžio *bēgti* atitikmenys yra tematiniai *e/o*-kamieniai: lie. *bėga*, la. *bėgu*, rus. tarm. *бечь* – *безь*, ukr. *бічу* – *бізý*, gr. *φέβομαι*. Lietuvių atematinės *bėgmi* tipo formos greičiausiai yra naujos, atsiradusios dėl *eimi* įtakos (plg. B Spr 334). Be to, galėjo paveikti ir *ēmi* bei *sė(d)mi*, turintys panašią morfonologinę struktūrą.

b) Veiksmažodžio *ēsti* atitikmenys daugelyje giminiškų kalbų yra atematiniai, tačiau gali turėti gretutinių tematinių formų: lie. *ēdu* (// *ēdžiu*) // *ēmi*, la. *ēdu* // *ēmu*, lot. *edo*, *edimus* // *ēs*, *ēst*, gr. *ἔδω* // **ἔδμι* (plg. hom. inf. *ἔδμεναι*); kai kuriose kalbose yra vien atematinės [sl. *jamb* (< **ēdmi*), het. *edmi* (*e-it-mi*), val.

² Galimas dalykas formų **sēst(ei)*: **sinda* : **sēdā* buvo ir ryt. baltų kalbose. Apibendrinant šaknies vokalizmą, intarpinė forma **sinda* dėsningai turėjo būti pakeista *sta*-kamiene **sēsta*. Visai tikėtina, kad taip galėjo įvykti vakarinėse (žemaičių) tarmėse, kurių kalbos sistema (ypač patyrusių kuršiškąjį substratą) daugeliu atvejų gana artima prūsiškai.

ys (**ed-ti* IdgEW 287), skr. *ádmi*] ar vien tematinės (got. *itan*, s.sl. *eta*) formos. Daugelis tyrinėtojų atematines šio veiksmažodžio formas laiko senesnėmis už tematinės (Br Gr II 890, 910; B Spr 334; LEW I 124–125; GrEW 69, HEGl 117–118, KIGr 314). Vis dėlto, tematinės formos, matyt, jau nuo labai senų laikų buvo vartojamos greta atematinių. Tai rodo ne tik lietuvių tarmių, bet ir kitų indoeuropiečių kalbų duomenys (V. Ivanovas ИВГЛ 81 *èsti* laiko senu II serijos veiksmažodžiu). Tarminės *ia*-kamienės *édžiu* tipo formos laikytinos naujomis.

d) Įvairiausias formas turi veiksmažodžio *sèsti* atitikmenys: tematinės su nuliniu afiksu, su priesaginiu *į*, intarpines, reduplikuotas ir atematines:

∅ – lie. *sèda*, got. *sitan*, s. angl. *sittan*,

į – lie. *sédžia*, la. *sèžu*, sva. *sizzen*, s. isl. *sitja*, gr. *ἕζομαι*,

int. (**sind-*) – pr. *syndens*, s. sl. *sędę*, (plg. dar skr. *āsandī* „sostas“, žr. EWai I 83, IdgEW 885),

redupl. (**si-sd-*) – lot. *sīdō*, umbr. *sistu* „consīditō“ (**si-sd-etōd*),

atem. – lie. *sèst(i)*, la. 3 a. *sêst*, skr. vns. 2 a. *sátsi*.

Kaip matome, visų tipų formos beveik vienodai paplitusios. Formų įvairavimas gal susijęs ir su tuo, kad nagrinėjamas veiksmažodis gali reikšti tiek aoristinio tipo veiksma, tiek ir būseną; kai kuriose kalbose būsenai reikšti yra atsidaręs priesaginis veiksmažodis (lie. *sédėti*, sl. *sěděti*, lot. *sedēre*), tačiau daugelyje giminiškų kalbų jie nėra diferencijavęsi į atskirus žodžius. Semantinės ir struktūrinės diferenciacijos procesas galėjo vykti įvairiais keliais ir sąlygoti įvairaus tipo formų atsiradimą (pvz., intarpinės baltų-slavų formos labai tiko mutatyvinei reikšmei įtvirtinti, plg. dar s. sl. *lęgę* – aor. *lęgъ* „gulti“ : **legēti* „gulėti“, lie. *tyla* || *tilsta* – *tilo* : *tylėti*).

Čia dar galima prisiminti ir *sta*-kamienės lietuvių (ir latvių?) kalbos formas su specifine būsenos pakitimo reikšme (plg. § 5 2 išnašą).

e) Tarminis veiksmažodis *sėkti* giminiškose kalbose turi labai nedaug šakninių atitikmenų: s. sl. *sěkę* ir s. air. *ēiscid*. Iš turimų duomenų tegalima kalbėti apie tematinės formas su nuliniu afiksu (M. Fasmeris ФЭСЛ III 593 kažkodėl mano praslavų **sėkti* buvus atematiniu veiksmažodžiu).

Apibendrinant galima pasakyti, kad visų nagrinėjamųjų veiksmažodžių nuo seno vartojamos tematinės formos su nuliniu afiksu. Seniausias atematines formas turi veiksmažodis *èsti*, o veiksmažodžio *sèsti* formų įvairavimas yra praindoeuropietiškas.

2. Būtojo laiko kamienas

§ 7. Pagrindiniai veiksmažodžiai *bėgo* ir *sėdo* būtajame laike paprastai yra *o*-kamieniai, o *ėdė* – *ė*-kamienis. Tačiau tarmėse ir raštijos paminkluose pasitaiko ir kito tipo formų.

Veiksmožodžių *bėgti* ir *sėsti* *é*-kamienių formų galima rasti ML autorių leksikografų darbuose: *sėdė* K., *bėgiau* (// *bėgau* 6x) R.

LKŽ nurodytos gretutinės antraštinės formos *ėdė* // *ėdo*, tačiau pastaroji, matyt, atstatyta iš pavyzdžio *nadėdo gyvent* Brsl., kuri reikėtų laikyti vertiniu, o *o*-kamienė forma greičiausiai atsirado veikiant slaviškojo žodžio formai (gal ir lietuviškajam sinonimui *nusibodo*?). LKŽ daugiau iliustruojančių šio tipo pavyzdžių nėra, tačiau forma *ėdau* (2x) yra P. Ruigio žodyne.

[prastinių formų *bėgo*, *sėdo* ir *ėdė* struktūra aiškiai susijusi su reikšme: *o*-kamienės formos paprastai būna intranzityvinės, inefektyvinės, o *é*-kamienės – tranzityvinės efektyvinės (plg. B-slV 106, 112–113, taip pat K OofV 30–60 ir lit.). ML autorių vartojamos formos (jei jos yra patikimos – čia turima galvoje kietųjų ir minkštųjų priebalsių painiojimas, nereguliarus jų žymėjimas ir gal net su tuo susijęs kamienų mišinys Rytprūsių raštuose, greičiausiai atspindintis padėtį, esančią tenykštėse tarmėse) galėjo atsirasti ir kaip CèC tipo veiksmožodžių tarpusavio poveikio rezultatas.

Tarminių veiksmožodžių būtojo laiko kamienas kelia tam tikrų problemų. Veiksmožodis *kėsti* tarmėse dažniausiai yra *o*-kamienis [Ką pakėto, tą netrūkdamas nuveikė J. (S. Dauk.); ... užkėto eiti į grybus Plt.; Užsikėto ir išvažiavo Klvr. Ž.], tačiau gali būti ir *é*-kamienis (Užsikėtė barankų, ir baigtas kriukis Brs.). Veiksmožodžio *pėkšti* LKŽ nurodyta antraštinė *é*-kamienė forma, tačiau ją iliustruojančių pavyzdžių nepateikta. Veiksmožodžio *sėkti* LKŽ duotos gretutinės antraštinės formos *sėkė* ir *sėko*, tačiau dėl skirtingos semantikos čia turėtų būti kalbama apie savarankiškus darybiškai susijusius žodžius (žr. § 3), ir nagrinėjama *a*-kamieniam tipui tegali būti priskirtas *sėkti* „raižyti“ su *é*-kamine būtojo laiko forma (*įsėkė*).

Nereguliarųjų veiksmožodžių *lėšti* ir *kėsti* nurodytos antraštinės *o*-kamienės formos, tačiau pavyzdžiais paliudyta tik *lėšo*.

Kaip matome, tarminių ir nereguliarųjų veiksmožodžių preterito kamienas taip pat susijęs su reikšme: aktyvaus veiksmo, poveikio (efektyvinė) reikšmė – *sėkė*, savaiminė būsenos pakitimo reikšmė – *lėšo* ir aktyvaus veiksmo, bet infektyvinė reikšmė – *kėto*//*kėtė*.

§ 8. Latvių kalboje veiksmožodžio *ēst* forma *ēdu*, J. Endzelyno nuomone, yra nauja vietoje senesnės tarmėse dar pasitaikančios formos *ēžu* = lie. *ėdžiau*, plg. LVGr 723. Veiksmožodžių *bēgt* ir *sēst* preterito formos tarmėse, kurios skiria *ē*- ir *ā*-kameną, įvairuoja. Greta *bēgu* vartojama ir *bēdzu* (*bēdžu*); šią formą M. Fasmeris I 143 sieja su prasl. **bēgēti*, tačiau pastaroji yra slavų duratyvinis darinys, formantas *-ē-* abiejose kalbose turi skirtingas funkcijas ir yra ne vienos kilmės. Veiksmožodžio *sēst* būtojo laiko formos susijusios su esamojo laiko struktūra (drauge ir su semantika): *ē*-kamienės vartojamos greta *sēžu*, o *ā*-kamienės – gre-

ta *sēstu*, žr. LVGr 778 (galbūt čia kalbėtina nebe apie formų įvairavimą, o apie skirtingus žodžius).

Lyginant su lietuvių kalba, latvių kalboje dažnesnės *ē*-kamienės formos. Prūsų kalboje iš nagrinėjamųjų veiksmažodžių težinomas būtojo laiko dalyvis *sīdons* „sėdęs“, kurio *ī* greičiausiai žymi susiaurėjusį *ē*.

§ 9. Kitų indoeuropiečių kalbų atitikmenys – daugiausia tematinis aoristas, rečiau – reduplikacinis perfektas ar sigmatinis aoristas. Daugelyje kalbų įvairių tipų preterito formos, lyginant su prezentinėmis, turi pailgėjusį šaknies balsį (tokios formos pabrauktos):

lie. *bėgo*, la. *bēgu* // *bēdzu* : sl. *běgъ*³

lie. *ėdė* // *ėdo*, la. *ēdu* // *ēžu* : sl. *ědъ*, got. *itan* – (*fr*)*ētum*, lot. *edo* – *ēdī*, skr. *ādmi* – *ādimā* (= lot. *ēdimus*), gr. *ἔδω* – at. *ἐδήδοκα*⁴;

lie. *sėdo* // *sėdė*, la. *sēžu* // *sēdu* : sl. *sědъ*, got. *sitan* – *sētum*, lot. *sīdō* (**sisdō*) – *sēdī*, *sīdī*, s. air. *saidim* – *sīd*, skr. *sīdati* (**sisdati*) // *sātsi* – ved. aor. *sādat*, skr. *śasadat*, perf. *sasāda*, arm. *nstim* – *nstaw* (= ved. *á-sād-i*) < **ni-sēd*.

Sigmatinio aoristo formų, kurios itin būdingos CeC tipo veiksmažodžiams, tėra tik tarp veiksmažodžio *sėsti* atitikmenų: hom. aor. *ἔισα*, Pind. *ἔσσα*, arm. *hecaw* „jis sėdo (ant arklio)“ < **sed-s-*, skr. *satsat* (šio veiksmažodžio prezentinės formos taip pat labai įvairuoja, žr. § 4d.).

3. Šaknies fonomorfologinė struktūra

1) Vokalizmas ir kirčiavimas

§ 10. Lietuvių kalboje nagrinėjamieji veiksmažodžiai visose asmenuojamose formose turi šakninį *ė* (balsių kaita gali būti tik darybinė, plg. § 18). Tiesa, rytinėse tarmėse pasitaiko veiksmažodžio *bėgti* formų su šakniniu *e* (tar. la. *begčia*, 2a. *begtum*, 3a. *begt* Lnk.), kurį tiek pat galima laikyti senu (plg. KIGr 365), tiek ir nauja redukcija, būdinga būsimosios laiko ir tariamosios nuosakos formoms. Rytinių tarmių veiksmažodinis būdvardis *beginas* galėjo atsirasti dėl *tekinas* poveikio, tačiau gali būti išlaikęs praindoeuropietiškąjį *e* (plg. dar vedinius *begenti*, *sesteri*, žr. § 18).

Visi trys pagrindiniai veiksmažodžiai kirčiuojami tvirtapradiškai. Tiesa, LKŽ greta *sėsti* pateikta gretutinė antraštinė forma *sėšti*, tačiau nėra ją iliustruojančių pavyzdžių. K. Būga KB II 429, aptardamas veiksmažodžio *sėstis* formas su tvirtagale priegaide, pateikiamas F. Kuršaičio darbuose, abejoja dėl jų realumo.

³ Gr. *πέβομαι* težinomos prezentinės formos.

⁴ Graikų ir armėnų kalbose šio veiksmažodžio prezenso ir preterito opozicija reiškia supletyviškai: gr. *ἔδω/ἔσθλω* – *ἔφαγον*, arm. *utem* – *ker* (**g^her-*), plg. ИВ Гл 198–199.

Tarminiai ir nereguliarieji veiksmažodžiai (išskyrus *pėkšti*⁵) kirčiuojami tvirtagališkai (*kėsti, lėsti, kėzti*), o veiksmažodžio *sėkti*, kuris užrašytas iš J. Bretkūno raštų, nei šaknies vokalizmas, nei priegaidė nėra žinoma (LKŽ XII 348 ir LEW II 773 jis atstatomas su šakniniu *é*, tačiau kiti autoriai nurodo šaknį **sek-* žr. ΦΘϞ III 593 ar *sěk-* IdgEW 895, B-slV 31).

§ 11. Latvių kalboje *bēgt, ēst, sēst(iēs)* visose formose turi ilgą *ē*. Laužtinė priegaidė rodo senąją oksitoninę paradigmą, kurią patvirtina lietuvių tarmių ir raštijos paminklų duomenys: *bėgąs, sėdōs, sėdēs* DP ir pan., žr. KB II 433, *ėstū* = la. *ēstu* KB II 433, o taip pat rus. *бегы́*, žr. ИВ.Гл. 120, 81 (tačiau ПКЛГл 321 sl. **sė-də* ir **bėžjə* nurodomi kaip nekilnojamosios paradigmos pavyzdžiai).

§ 12. Ilgą šaknies balsį rodo ir prūsų *īst(wey)*. Veiksmažodžio *sėsti* prūsiškasis atitikmuo bendratyje ir būtajame laike taip pat yra turėjęs ilgą balsį, plg. *sīdons* „sėdęs“, tačiau intarpinės esamojo laiko formos, matyt, vokalizmu skyrėsi (*syn-dens, sindats* „sėdįs“: sl. *sędō* < **sind-*, plg. BSpr 348). Pr. *begeyte* „bėkite“ greičiausiai reikia atstatyti **bēgeite*, plg. PKP II 260, ПрЯ I 206–207. Jotvingių *sid* „sėdėti“ šakninis *i* galbūt taip pat yra *ī* < *ē* (plg. LJŽ 79), o *ezd* = *ēst*.

§ 13. Ilgas šaknis **bėg-*, **ėd-* ir **sėd-* galima atstatyti ne tik baltų, bet ir slavų kalbose: rus. tarm. *бѣчь* – sl. *běgō* – *běgъ, jasti* (< **ēsti*) – *jamb* (< **ēdmi*) – *ědъ, jadъ, sěsti* – *sědъ* (trumpą šaknį turi tik priesaginis s. ček. *seděti* = lot. *sedēre*, plg. IdgEW 885). Matyt, ir lie. *sėkti* su šakniniu *é* rekonstruojamas ne be sl. *sěkti* – *sěkō* įtakos (balt.-slav. **sěk-*).

Kitose indoeuropiečių kalbose nagrinėjamųjų veiksmažodžių atitikmenys paprastai turi trumpą šaknį, kuri gali pailgėti preterito ar kitose formose (žr. § 9):

**bhėg^h-* – gr. φέβομαι,

**ėd-* – gr. ἔδω, lot. *edō*, got. *itan*. skr. *ádmi* (het. *e-it-mi* gali būti interpretuojamas kaip *ėdmi*, plg. IdgEW 287 arba kaip *ėdmi*, plg. Ped. Hit. 128).

**sėd-* – gr. ἔζομαι, got. *sitan*, skr. *sátsi*,

sěk-* – lot. *secō*, v. air. *ēiscid* (in-sek-*).

Veiksmažodžio *sėsti* intarpinės ir reduplikacinės formos skiriasi savo vokalizmu: **si-n-d-*, **si-sd-* (žr. § 6 d). Nykstamąjį laipsnį turi senosios dalyvinės atematinio veiksmažodžio *ėsti* formos, plg. sudaiktavardėjusį lie. *dantis*, lot. *dens, dentis*, skr. *dán, datáh*, s. air. *dēt*, sva. *zan(t)*, got. *tunpus* (gr. ὀδόν, arm. *atamn*, het. *adant* „suėstas, suėdęs“ greičiausiai turi protetinį balsį, plg. XЯ 107). Be to, nykstamojo laipsnio šaknį, matyt, turi ir toch. A *nātsw* (**n-ə_zdt-* W Toch 316–317), gal dar ir toch. A *pkānt* „nutolęs, nubėgęs“, arm. *nstim* (**ni-sd-i-mi* Cp Γp Apm 174), v. air. *tescaid* (**to-eks-sk-* IdgEW 895).

⁵ LKŽ antraštinė forma su dešiniu kirčio ženklu, matyt, mechaniškai perkelta iš Juškos žodyno, o ten šis ženklas gali žymėti tik kirčio vietą.

Koks istorinis santykis tarp baltų-slavų ilgųjų šaknų ir kitų indoeuropiečių šaknų su trumpaisiais balsiais? Galima būtų laikyti tiek vieno, tiek kito tipo šaknis senomis. Ilgas šaknis, be baltų ir slavų kalbų, dar turi arm. *utem* (**ōd*) ir hindi *bhāg*-. Sakysim, P. Skardžius ŽD 485 laiko šį ilgumą senu. Kai kuriuose darbuose atstatomos abiejų tipų praindoeuropietiškos šaknys: **bhēg*⁶- ИГрЯ 64, **ēd*- ЭСЛСЛ VI 53 – 54, **bhēg*⁶-, bet *ēd*- ПКЛГЛ 326 ir 327. Tačiau žymiai dažniau rekonstruojamos trumposios šaknys – **bhēg*⁶- IdgEW 116, KIGr 355, GrEW 393), **ēd*- BrGr II 1215, KIGr 355, GrEW 69, IdgEW 287, **sēd*- BrGr II 911, LEW II 769, GrEW 69, IdgEW 884, KIGr 355.

Kiekybinė balsių kaita gali būti siejama su senuoju atematiniu asmenavimu (BrGr II 863, BSpr 334), tačiau neabejotinai senas atematines formas turi tik veiksmažodis *ēsti*⁷. Todėl visų šio tipo veiksmažodžių šaknies pailgėjimas, matyt, neatskiriamas nuo esamojo // būtojo laikų opozicijos formavimosi, plg. Vaill Prf, KIGr 355, ИВГЛ 81. Tokiu atveju ilgosios šaknys interpretuotinos kaip apibendrintos visai paradigmai iš preterito (ir infinityvo), plg. *slėgti* – *slegia* // tarm. *slėgia* – *slėgė* ir pan. Savitu panašaus apibendrinimo rezultatu būtų galima laikyti tris tarminius veiksmažodžius, turinčius tą pačią reikšmę, bet skirtingą šaknies vokalizmą – *kesti*, *kèsti* ir *kisti*.

2) Konsonantizmas

§ 14. Būdingiausia nagrinėjamųjų veiksmažodžių šaknies struktūra – CèC (išskyrus *édè* ir *pékštè*).

Šaknis paprastai prasideda vienu priebalsiu (tik *édè* pradžioje – nulinis priebalsis):

sprogstamuoju (4) – *bėgti*, *kèsti*, *kèzti*, *pékšti*,
pučiamuoju (2) – *sèsti*, *sèkti*,
sonantu (1) – *lėšti*.

Kaip matome, CèC (kaip ir CeC) tipo veiksmažodžių analauto priebalsiai gana įvairūs.

Šaknis baigiasi taip pat dažniausiai vienu priebalsiu. Pagrindiniai ir tarminiai veiksmažodžiai baigiasi sprogstamaisiais priebalsiais (*d*, *t* – *édè*, *sèdo*, *kèto* // -*é* ir *k*, *g* – *sèkè*, *bègo*, o nereguliarieji – pučiamaisiais (*kèzo*, *lèšo*). Tik tarminis veiksmažodis *pékštè* baigiasi trijų priebalsių samplaika (tokios priebalsių samplaikos būdingos imitatyvinio pobūdžio veiksmažodžiams, pvz., *pūkštè*, *purškè*, *urzgè* ir pan.).

⁶ Dėl specifinių problemų, susijusių su šios šaknies rekonstrukcija plg. dar § 15 išnašą Nr. 8.

⁷ Šaknies **ēd*- ilgumą galima aiškinti ir kaip augmentuotą imperfekto formą, plg. BrGr II 863 ir lit., arba kaip laringalo pėdsaką, žr. ИГрЯ 82. Be to, yra bandymų sieti balsio pailgėjimą su šaknies galo priebalsio pobūdžiu.

Taigi nereguliarieji veiksmažodžiai ir tarminis *pėkšti* šaknies konsonantizmu skiriasi nuo pagrindinių ir tarminių *kėsti* bei *sėkti*.

§ 15. Veiksmažodžių *bėgti*, *ėsti*, *sėsti* ir *sėkti*, kurie turi atitikmenų giminiškose kalbose, praindoeuropietiškujų šaknų pradžia įvairuoja:

nulinis priebalsis – **ēd-*; kadangi šis veiksmažodis neturi įprastinės trinarės šaknies, *ēd-* galima būtų kildinti iš **Hed-*, plg. ИГрЯ 82 (galbūt laringalo pėdsaką rodo protetiniai balsiai: het. *adant*, gr. ἄδων, arm. *atamn*),

pučiamasis *s* – **sed-*, **sek-*,

sprogstamasis *bh* – **bheg^u-^s*.

Visų 4 veiksmažodžių šaknys baigiasi sprogstamaisiais priebalsiais *d* (2x), *k* ir *g^u-^s*.

CèC tipo veiksmažodžių šaknies konsonantizmas (įvairuojantis anlautas ir sprogstamieji dantiniai bei gomuriniai auslauto priebalsiai) yra beveik visai toks pat, kaip ir CeC tipo veiksmažodžių. Tiesa, CeC skardieji šaknies galo priebalsiai dažnai (bet ne visuomet!) būna aspiruoti (**ueĝh-*, bet **resg-*), todėl vargu, ar teigus V. Vinteris Wint ShLV, manydamas, kad šaknies balsio kiekybė susijusi su auslauto priebalsio aspiracija.

4. Semantika

§ 16. Pagrindiniai ir tarminiai veiksmažodžiai paprastai reiškia aktyvų, valingą veiksmą, tačiau tik du iš 6 reiškia poveikį (*ėsti* ir *sėkti*). Jie priklauso šioms LSG:

a) judėjimo (2) –

bėgti < ide **bheg^u-* „bėgti, vengti“ (kitose indoeuropiečių kalbose be konkrečios judėjimo reikšmės yra atsiradusi abstraktesnė „bijojimo, vengimo“ reikšmė, plg. gr. φέβομαι „bijau, vengiu“, rus. vedinius *из-бежнуть*, *из-бежать* „vengti“ [(šaknis **bheug-*, iš kurios kai kurie tyrinėtojai kildina nagrinėjamąjį veiksmažodį, reiškia ne tik „bėgti“, „vengti“, bet ir „lenkti“ (got. *biugan*); čia dar galima prisiminti toch. A *pkänt* „nutolęs“, kuris W Toch 376 kildinamas iš **bheg-* „laužti“, gal dar ir skr. *bhájati* (**bheg-* „lenkti“ EWAi II 462)]⁹,

sėsti < ide. **sed-* „sėsti, sėdėti“; dalyje indoeuropiečių kalbų šakninis veiksmažodis reiškia tik „sėsti“, o būsenos reikšmę turi priesagos vedinys.

⁸ Veiksmažodžio *bėgti* konsonantizmo rekonstrukcija priklauso nuo jo etimologinės interpretacijos. Kai kurie autoriai (žr. ЭСЛСЛ 2 59–60 ir lit.) sieja jį su ide. **bheug-* (gr. φεύγω, lot. *fugio*, got. *biugan*, lie. *baugus*) // **bhūg(h)-* (angl.-s. *būgan*, lie. *būgti*); šios šaknies apofoninis variantas **bhūeg-* (b.-sl. **bēg-*) galėjęs virsti **bheg^u-* (gr. φέβομαι).

⁹ Dėl reikšmės „lenkti, laužti“: „bijoti, vengti“ plg. dar lie. *vingis*, *vingrus*: *vengti*.

Abiejų veiksmažodžių reiškiamas veiksmas inefektyvinis, nenukreiptas į objektą; subjektas paprastai aktyvus, tačiau abu veiksmažodžiai gali reikšti ir savaiminį procesą, pvz., *bėgti* „tekėti, lietus (apie skystį)“, *sėsti* „slūgti, grimzti“ (toku atveju *sėsti* turi ryškia struktūros kitimo semą ir žemaičių tarmėse paprastai yra *sta*-kamienis).

b) struktūros keitimo (2) –

ėsti < ide. **ed-* „ėsti, valgyti“; pagrindine savo reikšme veiksmažodis reiškia biologinį procesą – objekto įsisavinimą, keičiant jo struktūrą (jį galima skirti ir davimo-gavimo, t. y. posesyvinių santykių LSG). Dar jis gali reikšti cheminį objekto ardymą (rūdys ėda geležį), net psichologinį poveikį (rūpesčiai ėda širdį, vienas kitą ėda, t. y. pykstasi ir pan.).

sėkti < ide. **sek-* „pjauti, kirsti“.

Abu veiksmažodžiai yra efektyviniai, reiškia ardomąjį poveikį į objekto struktūrą.

c) psichinės veiklos (1) –

kėsti „ketinti, norėti, geisti, ryžtis“; Šis veiksmažodis semantiškai nesiskiria nuo savo varianto su trumpuoju *e* *kesti* < balt. *(*s*)*ket-* „skėsti, plėsti“. Reikšmė suabstraktėjusi.

d) garsinis (1)

pėkšti „ciepsėti, rėkti (apie paukščius)“; šis veiksmažodis yra aiškus imitatyvas ir semantiškai labai skiriasi nuo kitų pagrindinių ir tarminių veiksmažodžių, kuriuose neįsijaučiame nė menkiausios garsinės semos.

§ 17. Abu nereguliarieji veiksmažodžiai reiškia savaiminį struktūros pakitimą –

lėšti „aprinti, atlyžti, mažėti, slūgti, atsileisti“ (be konkretaus objekto struktūros kitimo gali reikšti ir psichinį procesą),

(*pa*)*kėzti* „kiek išsipūsti, išbrinkti“.

Abiejuose veiksmažodžiuose jaučiama garsinė (imitatyvinė) sema – priebalsiai (ypač pučiamieji *š*, *ž*) tarsi imituoja, paryškina reiškiamą veiksmą, plg. dar struktūrinius-semantinius variantus – *lėšti* || *lėžti* || *lyžti* ir *kėzti* || *kėžti*.

§ 18. Semantinė analizė parodė, kad pagrindiniai ir tarminiai veiksmažodžiai skiriasi nuo nereguliarųjų ir nuo tarminio *pėkšti*. Jie primena atitinkamus CeC tipo veiksmažodžius, tačiau nuo jų skiriasi tuo, kad CèC tipui mažiau būdinga poveikio sema, jie dažniau reiškia judėjimą, posesyvinių santykių keitimą, o dauguma CeC tipo veiksmažodžių yra efektyviniai, reiškia objekto struktūros keitimą, kiek rečiau judėjimą [nukreiptą į objektą (!), pvz., *nešti*, *vežti*]. Visais atvejais jiems būdingas aktyvus poveikis į objektą.

5. Darybinis valentingumas

§ 18. Iš nagrinėjamųjų pagrindinių veiksmažodžių su įvairiomis priesagomis dažniausiai padaromi iteratyvai, kauzatyvai ir momentinės reikšmės veiksmažodžiai. Daugelis vedinių žinomi tik iš tarmių, bendrinėje kalboje nevartojami. Veiksmažodžio *ėsti* giminaičiai dažnai tarp šaknies ir priesagos turi įsiterpusį *r*, kurio interpretacija nėra aiški. Galimas dalykas, kad tokie vediniai, kaip *ėdroti*, *ėdrauti* ir pan., yra padaryti ne tiesiogiai iš *ėsti*, o iš interjekcijos *ėdra* ar *ėdrō* (taip raginamos karvės sustoti ir *ėsti*) arba iš daiktavardžio *ėdrà* „pašaras, *ėdesys*“, nes kitu atveju reikėtų greta priesagų *-oti*, *-auti* ir kt. pripažinti egzistuojant jų variantus *-roti*, *-rauti* ir kt.

a) iteratyvai

-(*d*)*inėti* (6): šios priesagos vediniai padaromi iš visų pagrindinių veiksmažodžių ir vartojami bendrinėje kalboje – *bėginėti*, *ėdinėti*, *sėdinėti*; tarmėse pasitaiko ir priesagos variantų – *bėgdinėti*, *ėsdinėti*, t. p. *ėdrinėti*;

-oti (5): *-oti* – *bėgioti*, *ėdžioti*; *-čioti* – *sėsčioti*; *-šnoti* – *bėgšnoti*, *bėgsnoti*;
(?) *ėdroti*,

-elioti, *-alioti*, *-ail(i)oti* (5): (tik tarm.) *ėdelioti*, *ėdalioti*, *ėdailioti*, *ėdailoti*, *sėdailioti*,

-yti (2): (tik tarm.) *-styti* – *ėstyti*; *-dyti* – *sėsdyti*,

-auti (2): *ėdžiauti* ir (?) *ėdrauti*,

-uoti (2): *bėguoti* ir (?) *ėdruoti*,

-iniuoti (1), *-ininkuoti* (1): *sėdiniuoti*, *sėdininkuoti*,

-uliuoti (1): *bėguliuoti*,

-enti (1): *begenti*.

Iteratyviniai vediniai gali turėti deminutyvinį, duratyvinį, intensyvinį, pejoratyvinį ar kt. atspalvius. Pastebėtina, kad nebūdinga daryba su praindoeuropietiška priesaga *-yti* (ide. *-*eje-*). Beveik visi vediniai yra priesaginio kirčiavimo, išskyrus *ėdailiōti* ir *sėdailiōti*, kurie gali būti kirčiuojami dvejopai; esant šakniniam kirčiavimui, šaknies priegaidė skiriasi nuo pamatinio žodžio priegaidės (metatonija' → ~). Daryboje balsių kaita labai reta – tik *begėnti* : *bėgti* skiriasi šaknies vokalizmu (gal vedinyje išlikęs senasis *e*? žr. § 10).

b) kauzatyvai (kuratyvai)

Kauzatyvai padaromi iš intransityviųjų veiksmažodžių *bėgti* ir *sėsti*, o *ėsti* vediniai paprastai turi kuratyvinę reikšmę:

-(*d*)*inti* (7): *bėginti*, *ėdinti*, *sėdinti*; *boginti*, *sodinti*, *svadinti*, *bėgdinti* (dauguma vedinių vartojami bendrinėje kalboje);

-enti (1): (*su*)*ėdenti*.

Vediniai dažniausiai priesaginio kirčiavimo, tačiau *b(ė)ginti*, *(ė)dinti* ir *b(ō)ginti* gali būti kirčiuojami dvejopai. Daryboje galima balsių kaita (plg. dar žem. *svadinti!*). Ypač įdomus vedinys *boginti*, kuris skiriasi nuo pamatinio žodžio ne tik vokalizmu, šaknies priegaide (*ė : ō*), bet ir semantiškai.

c) momentiniai

-erti, -erėti, -elti, -elėti (9) – DLKŽ yra tik *sėstelti*, o tarmėse LKŽ duomenimis vartojami dar ir *ėsterti*, taip pat vediniai iš veiksmažodžio *sėsti* su visais priesagų variantais. Greta *sėsterti, sėsterėti, sėstelti, sėstelėti* užfiksuota ir *sèsterti, sèsterėti* (t. p. *sèsterėti* ?), *sèstelti, sèstelėti*; jei šie žodžiai nėra padaryti iš ištiktuko *sèst*, šakninį *e* galima būtų laikyti senu (plg. § 10). Visi vediniai šakninio kirčiavimo.

b) būsenos

-ėti, -i: iš veiksmažodžio *sėsti* padaromas *i*-kamenis mišriojo tipo veiksmažodis su priesaga *-ėti*, reiškiantis būseną – *sėdėti, sėdi* (priesaginis kirčiavimas; vedinio ir pamatinio žodžio nei vokalizmas, nei šaknies priegaidė nesiskiria).

§ 19. Kaip lietuvių, taip ir latvių bei prūsų kalbose iš nagrinėjamųjų veiksmažodžių sudaromi kauzatyvai (kuratyvai) su priesaga *-in(ā)-* (:lie. *-inti*, sen. *-inoti*) – la. *bēdzināt* „slapstyti“, *buodzināt, sēdināt* „sodinti“, pr. *sedinna, sadinna*, la. *ēdināt* „valgydinti; ėsdinti (metalą)“.

Iteratyvinio tipo vediniai *reti* – tik iš veiksmažodžio *bēgt* [*bēgot* „gelbėtis bėgant“, *bēguļot* „slapstyti“, *buōkstīt(ies)*].

Greta la. *sēst* yra būsenos veiksmažodis *sēdēt* (= lie. *sėdėti*).

§ 20. Kaip matome, nei lietuvių, nei latvių kalboje nebūdingi vediniai su priesaga *-ī-* (ide. **-eje-*). Tačiau kitose indoeuropiečių kalbose su šia priesaga paprastai sudaromi kauzatyvai – got. *satjan* „sodinti“, skr. *sādáyati*, gr. *φοβέω* „gąsdinu“ ir pan. (šio tipo dariniams būdinga šaknies balsių kaita). Kiek retesni vediniai su iteratyvine priesaga *ā*. Labai senu reikėtų laikyti būsenos veiksmažodį **sed-ē-* „sėdėti“.

	balt. <i>*-in(ā)-</i>	ide. <i>*-eje-</i>	<i>*-ā-</i>	<i>*-ē-</i>
<i>*bheg^u-</i>	lie. <i>bėginti,</i> <i>boginti,</i>	la. <i>iter.</i> <i>buōkstīt(iēs)</i>	lie. <i>bėgioti</i> ¹⁰ s. sl. <i>bėgati</i>	s. sl. <i>běžati,</i> <i>bežq</i> (<i>*bėgėti</i>)
	la. <i>buodzināt,</i> <i>bēdzināt</i>	„šlaistytis“ gr. caus. <i>φοβέω</i> skr. <i>bhājáyati</i> (?)		
<i>*ed-</i>	lie. <i>ėdinti,</i> la. <i>ēdināt,</i> <i>ēdenāt</i>	got. <i>fra-atjan</i>		

¹⁰ Čia surašyti tik tie lietuviški vediniai, kurie užfiksuoti DLKŽ.

* <i>sed-</i>	lie. <i>sédinti</i> , <i>sodinti</i> , <i>svadinti</i> , la. <i>sêdinât</i> , pr. <i>sedinna</i> , <i>saddinna</i>	s. sl. <i>saditi</i> , got. <i>satjan</i> , gr. <i>óðeĩv</i> skr. <i>sādáyati</i> , s. air. <i>adsuidi</i> toch. A <i>se</i> , B <i>sain</i>	lot. <i>sēdāre</i>	lie. <i>sédēti</i> la. <i>sédēt</i> lot. <i>sedēre</i>
* <i>sek-</i>			lot. <i>secāre</i> slovén. <i>sēkati</i> , <i>sêkam</i>	

§ 21. Kaip matome, nagrinėjamųjų veiksmažodžių darybinis valentingumas labai nedidelis (daug mažesnis, negu CeC tipo veiksmažodžių).

* * *

Iš 8 analizuotų CèC tipo veiksmažodžių 5 sudaro gana vientisą struktūrinę-semantinę grupę. Tai *bėgti*, *ėsti*, *sėsti* ir *sėkti*, turintieji senas praindoeuropietiškas šaknis ir *kėsti* < balt. *(s)ket-.

Tarminis *pėkšti* ir nereguliarieji *kėzti* ir *lėšti* visais atvejais skiriasi nuo minėtosios grupės ir greičiausiai laikytini naujais imitatyvinio tipo dariniais (kelia abejonių ir jų *a*-kamenė esamojo laiko struktūra).

LITERATŪRA (PAPILDYMAS):

- KOofV — Kølln H. Oppositions of voice in Greek, Slavic and Baltic// Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab Historisk-filosofiske Meddelelser, 43, 4. København, 1969.
- LŽJ — Zinkevičius Z. Lenkų—jotvingių žodynėlis. Baltistica. 1985. T. 20, sąs. 1.
- Ped. Hit. — Pedersen H. Hittitisch und die anderen indoeuropäischen Sprachen. København, 1938.
- SIBG — Stang Chr. S. Lexikalische Sonderübereinstimmungen zwischen dem Slawischen, Baltischen und Germanischen. Oslo—Bergen—Tromsø, 1972.
- TochGr — Schulze W., Sieg E., Siegling W. Tocharische Grammatik. Göttingen, Vardenhoeck und Ruprecht, 1931.
- VaillPrf — Vaillant A. Le parfait indo-européen en balto slave. — Bulletin de la société de linguistique de Paris, t. 57, fasc. 1, 1962, p. 52—56.
- WintShLV — Winter W. The distribution of short and long vowels in stems of the type Lith. *ėsti* : *vėsti* : *mėsti* and OCS *jasti* : *vesti* : *mesti* in Baltic and Slavic languages. Recent developments in historical phonology, 431—446. The Hague:Mouton.

- W Toch — Van Windekens A. J. Le tokharien confronté avec les autres langues indo-européennes, v.1. La phonétique et le vocabulaire. — In: Travaux publiés par le Centre International de Dialectologie Generale de l'Université catholique néerlandaise de Louvain, fasc. XI, Louvain, 1976.
- ИвГл — Иванов В. В. Славянский, балтийский и раннебалканский глагол. Индоевропейские истоки. М., 1981.
- Пр Я — Топоров В. Н. Прусский язык, I (А—Д), II (Е—Н). М., 1975—1980.
- СрГрАрм — Джаукян Г. Б. Сравнительная грамматика армянского языка. Ереван, 1982.
- ХЯ — Иванов В. В. Хеттский язык. М., 1963.